

تهران و قاهره در مسیر همگرایی/ خشم آمریکا و هراس تل آویو

اندکی پس از توافق ایران و عربستان، آرام آرام بحث عادی سازی روابط میان تهران و قاهره مطرح شده است؛

اندکی پس از توافق ایران و عربستان، آرام آرام بحث عادی سازی روابط میان تهران و قاهره مطرح شده است؛ موضوعی که تحقق آن نیازمند عوامل و مولفه های متعددی است.

خبرگزاری مهر- گروه بین الملل: مناسبات فرهنگی، مدنی و تجاری میان ایران و مصر قدمتی به درازای تاریخ دارد. مصر از دیرباز با ایران ارتباط داشته است و سابقه تاریخی آن به دوره هخامنشی بر می گردد. طی روزهای گذشته و اندکی پس از توافق ایران و عربستان، بحث هایی درباره آماده شدن تهران و قاهره برای مذاکره و گشودن صفحه جدید در روابط پر فراز و نشیب میان مصر و ایران هستند.

روابط مصر و ایران با فراز و نشیب زیادی بر اساس ماهیت نظام سیاسی حاکم بر مصر روبرو بوده است. در دوره پادشاهی روابط میان طرفین محکم بود و گواه آن نیز ازدواج فوزیه خواهر ملک فاروق با شاه مخلوع ایران بود. در دوره جمال عبدالناصر نیز وی از دولت مصدق که غربی ها پس از ملی کردن صنعت نفت ایران وی را برکنار کردند، حمایت می کرد.

در دوره انور سادات و حسنی مبارک روابط دو کشور قطع شد. در دوره سادات وی با انقلاب اسلامی ایران مخالفت و از شاه مخلوع حمایت کرد. رژیم مبارک نیز همسو با سیاست های آمریکا و غربی ها در مسیر ضدیت با جمهوری اسلامی ایران حرکت کرد. پس از انقلاب ژانویه ۲۰۱۱ و سرنگونی رژیم حسنی مبارک و روی کار آمدن اخوان المسلمین، روابط دو کشور شاهد پویایی بود و محمود احمدی نژاد رئیس جمهور اسبق ایران به مصر رفت و دوره جدیدی از روابط میان دو کشور برقرار شد. اما با عزل مرسى و روی کار آمدن عبدالفتاح السیسی وی تلاش کرد که در راستای جلب حمایت کشورهای شورای همکاری خلیج فارس گام بردارد و حال با نزدیک شدن ایران و عربستان روند روابط وارد فاز جدید شده است.

در پشت پرده روابط چه می گذرد؟

العربی الجديد اخیراً در گزارشی نوشت: تلاش ها برای احیای روابط مصر و ایران در شرایط کنونی که منطقه با روند کاهش تنش ها میان کشورهای مختلف روبروست، به طور جدی و گسترده جریان دارد.

منابع دیپلماتیک مصری فاش کردند که بر مبنای توافقاتی که انجام شده، قرار است نشستى میان ایران و مصر در بالاترین سطح مقامات امنیتی در بغداد طی ماه جولای آینده برگزار شود.

یک دیپلمات مصری که خواست نامش فاش نشود در این باره گفت: میانجی گری عراق پس از تلاش های عمان صورت گرفت که ابتکار عمل در زمینه ازسرگیری روابط ایران و مصر را به دست گرفت.

این منبع تأیید کرد که احتیاط های مصری مرتبط با پرونده روابط با ایران در دوره اخیر، به ویژه پس از توافق عربستان و ایران برای از سرگیری روابط بین دو کشور، کاهش یافته است.

رهبر معظم انقلاب اسلامی نیز در دیدار با «هیثم بن طارق آل سعید» با اشاره به اظهارات سلطان عمان مبنی بر تمایل مصر برای از سرگیری روابط با جمهوری اسلامی ایران، تأکید کردند: ما از این موضع استقبال می کنیم و مشکلی در این زمینه نداریم.

مصر می تواند از یوغ آمریکا خارج شود؟

به نظر می رسد که مقامات مصری در حال حاضر به آرامی در حال بازنگری ریشه ای در سیاست خارجی خود و رهایی از قید و بندهای آمریکا در این باره هستند و نزدیک شدن به ایران هم شاید یکی از سرفصل های این بازنگری باشد.

تهران و قاهره در مسیر همگرایی/ خشم آمریکا و هراس تل آویو

مصر با توجه به پیشینه تاریخی، جمعیت، ارتش قدرتمند مؤلفه های مهمی در اختیار دارد اما به خاطر وابستگی مالی به آمریکا و برخی کشورهای دیگر در برخی پرونده های منطقه ای و بین المللی از جمله پرونده ایران به نظر می رسد که با معذوریت هایی روبرو است و همین تصمیم گیری را سخت می کند و در واقع موضع گیری سامح شکر وزیر خارجه در قبال گزارش رسانه ها را هم می توان در این چارچوب قلمداد کرد.

مجموعه ای از عوامل طی ۴۲ سال گذشته باعث تیرگی مناسبات ایران و مصر شده اند، چنان که برخی از این عوامل به مرور زمان از میزان اهمیت شان کاسته شده و مجموعه عوامل جدیدی جایگزین آنها شده اند و همین مسائل باعث ایجاد محدودیت ها و معذوریت هایی برای مصر جهت عادی سازی روابط با ایران شده است.

در سال های اخیر ایران بارها علاقه مندی خود را برای گسترش روابط با مصر اعلام کرده و تلاش داشته که سیگنال های مثبتی برای این کشور در راستای اجرای سیاست توسعه روابط با کشورهای منطقه ارسال کند. سیگنال های مثبتی که تاکنون به نتیجه مشخصی در زمینه گسترش روابط دیپلماتیک بین دو کشور نرسیده است و روابط دو کشور همچنان در سطح فعالیت دفتر حافظ منافع در تهران و قاهره است.

اما همانطور که گفته شد از سرگیری روابط ایران و عربستان و توافق تهران و ریاض برای حل مشکلات میان دو کشور، مقامات مصری را به تکاپو انداخته و آنها مسیر جدیدی را در پیش گرفته اند هر چند همچنان با احتیاط حرکت می کنند. نظریه انور سادات برای تکیه کامل بر آمریکا تاریخ مصرفش تمام شده است هر چند که به نظر می رسد که اصولاً اشتباه بوده است. از معاهده سازش چه نصیب مصر شده است همانطور که اردن و سودان هم دستاوردی نداشتند و در بحران های شدید اقتصادی دست و پنجه نرم می کنند.

مقامات مصری در حال رهایی از قید و بند آمریکا هستند زیرا آنها از اینکه متحد آمریکایی آنها برای حل بحران شدید اقتصادی این کشور کار خاصی نکرده است به شدت خشمگین هستند هر چند آن را بروز نمی دهند. آنها از اینکه آمریکا در قبال تحرکات اتیوپی در زمینه سد النهضة کاری انجام نداده است، ناخرسند هستند.

نشانه های رهایی قاهره از قید و بند واشنگتن را به بی اعتنایی مصر به درخواست آمریکا برای بستن حریم هوایی خود به روی هواپیماهای نظامی روسیه در مسیرشان به سوریه، همگرایی مصر با روسیه و تمایل قاهره برای پیوستن به ائتلاف چینی-روسی که هدفش به زیر کشیدن دلار و شکل گیری نظام مالی و سیاسی جدید است.

این اقدامات مصر از درجه اهمیت بالایی برخوردار است و قدرت مانور بیشتری به آن در سطح منطقه و عرصه بین الملل خواهد داد. معادله حاکم بر روابط میان مصر و آمریکا که در واقع هدفش حمایت از رژیم صهیونیستی است، برای مصر آسیب های زیادی به همراه داشته و نقش منطقه ای و بین المللی آن ضعیف کرده است. روی آوردن مصر به سمت ایران و قبل از آن سوریه و روسیه و چین گزینه کنونی این کشور است.

نظریه انور سادات برای تکیه تمام بر آمریکا تاریخ مصرفش تمام شده است هر چند که به نظر می رسد که اصولاً اشتباه بوده است. از معاهده سازش چه نصیب مصر شده است همانطور که اردن و سودان هم دستاوردی نداشتند و در بحران های شدید اقتصادی دست و پنجه نرم می کنند.

خشم آمریکا و هراس تل آویو

قدر مسلم آن است که رایزنی های میان مصر و ایران خشم آمریکا را به همراه دارد که کمک های مالی سالانه به مصر می کند. این رایزنی و نزدیک شدن مصر و ایران به یکدیگر هراس تل آوی را هم به دنبال داشته است به طوری که «یائیر لاپید»، نخست وزیر پیشین رژیم صهیونیستی نسبت به هرگونه نزدیکی بین ایران و مصر به کابینه بنیامین نتانیاهاو نخست وزیر این رژیم هشدار داد.

لاپید در توییتی نوشت: «نزدیکی مصر و ایران با منافع (رژیم) اسرائیل و منطقه در تضاد است.»

حسن نافع از کارشناسان مصری درباره روابط ایران و مصر گفت: کشورهایایی هستند که تلاش خواهند کرد تا هرگونه نزدیکی مصر و ایران را خنثی کنند، زیرا نقش این همگرایی به ایجاد تغییرات ژئواستراتژیک در منطقه منجر خواهد شد و تل آویو متضرر خواهد شد. این همگرایی که امیدواریم محقق شود و به ترمزی برای عادی سازی روابط کشورهای عربی با تل آویو منجر شود و پیامدهای توافق ابراهیم را محدود کند، چیزی است که سیاستمداران تل آویو از آن آگاه هستند و خود را بزرگترین متضرر این گام

منافع راهبردی قاهره از روابط با ایران

عبدالله الاشعل، دستیار سابق وزیر امور خارجه مصر بر این باور است: تداوم قطع روابط بین مصر و ایران مصلحت نیست. بلکه برعکس، منافع راهبردی قاهره در پس از سرگیری این روابط نهفته است و این امر در صورت تحقق، به نفع دو کشور به ویژه طرف مصری خواهد بود.

تهران و قاهره در مسیر همگرایی/ خشم آمریکا و هراس تل آویو

وی افزود: تأمین امنیت آبراه کانال سوئز و تضمین عبور امن کشتی ها از باب المنذب از جمله مزایای مصر در از سرگیری این روابط است. ضمن این که گشایش مصر در قبال ایران، به رونق گردشگری کمک خواهد کرد و ممکن است سالانه بیش از ده میلیون گردشگر ایرانی که مشتاقانه منتظر بازدید از اماکن مذهبی و زیارتگاه های اهل بیت هستند به مصر بیایند. علاوه بر این امکان تبادل تجاری رو به رشد بین دو کشور وجود دارد و این امر به اقتصاد نابسامان مصر بسیار کمک خواهد کرد. عادی سازی روابط میان مصر و ایران به معنای ورود به بحران با ایالات متحده نیست.

«حسن نافع» استاد روابط بین الملل در دانشگاه قاهره در خصوص تأثیرات نزدیکی مصر و ایران در صورت وقوع گفت: منافع راهبردی می تواند از گذر روابط با ایران نصیب مصر شود مانند امنیت آبراه و سود حاصل از گردشگری.

ایران هم از گذر برقراری روابط با مصر اهداف خاصی از جمله خنثی سازی تحرکات آمریکا را دنبال می کند.

کلام پایانی

در پایان آنچه می توان گفت این است که بدون شک ایران و مصر دو کشور قدرتمند خاورمیانه با پیشینه فرهنگی، تمدنی و تاریخی طولانی هستند. این دو کشور از کانون های مهم و قطب های اصلی جهان اسلام و منطقه به شمار می آیند. نزدیکی روابط آنها منافع، فرصت ها و امتیازهای بیشمار سیاسی، اقتصادی، فرهنگی و ... را برای دو کشور ایجاد خواهد کرد.

از لحاظ جغرافیایی و ژئوپلیتیکی، دو گذرگاه مهم و حیاتی استراتژیک خاورمیانه است که تنگه هرمز در خلیج فارس و کانال سوئز در دریای سرخ در قلمرو هر یک از آن دو قرار دارد. از این رو دارای ارزش راهبردی و محوری هستند.

به دلیل آنکه ایران و مصر به عنوان گذرگاه شرق و غرب از دیرباز با یکدیگر ارتباط داشته و در گسترش تاریخ و تمدن بسیار تعیین کننده بوده اند، نزدیکترین و بزرگترین راه زمینی اروپا به خاور دور محسوب می شوند و نیز به خاطر وجود کانال سوئز همواره مورد توجه قدرتهای بزرگ قرار داشته اند.

در حال حاضر نیز ایران و مصر دو ستون اصلی جهان اسلام به شمار می روند و نزدیکی آنها به یکدیگر یا هماهنگی سیاسی بین آنها می تواند تأثیرات مثبت و مطلوب بر روند تحولات منطقه و جهان اسلام داشته باشد.

به طور حتم مصری ها خواهان روابط با ایران هستند اما نباید واقعیت هایی را نادیده گرفت. مشکلات رابطه میان دو طرف به زمان بیشتری نیاز دارد و حسن نیت به تنهایی کافی نیست. پیچیدگی موضوعات ناشی از تأثیر نیروهای مختلف سیاسی داخلی مصر، رقابت منطقه ای و قطع دراز مدت روابط ایران و مصر کار را پیچیده کرده است و نباید انتظار پیشرفت سریع را داشت به ویژه که فشارهای آمریکا و دیگران را هم باید مد نظر قرار داد که سبب می شود مصر دست به عصا در این زمینه حرکت کند. در واقع چماق آمریکا بر سر مصر روند را با مشکل روبرو می کند. با وجود این عزم جدی از سوی دو کشور وجود دارد و همگرایی دو کشور می تواند پتانسیل مقابله با چالش ها را بالا ببرد.

موضوع دیگری که در این زمینه اهمیت دارد نگاه واشنگتن به روابط میان مصر و ایران است. آمریکا به عنوان دشمن سرسخت جمهوری اسلامی ایران هرگز اجازه نخواهد داد که کشورهای مهم منطقه ای با یکدیگر به تعامل بپردازند و تمام تلاش خود را برای جلوگیری از هر گونه تعامل میان کشورهای منطقه به عمل خواهد آورد. آمریکا هرگز اجازه قدرت برتر غیر از رژیم صهیونیستی در منطقه یا تجمیع قدرت های منطقه ای را نمی دهد.

همچنین موضوع دیگر رابطه مصر با رژیم صهیونیستی است. تل آویو هرگز تماشاگر تقویت هر گونه رابطه میان مصر و ایران نخواهد

بود به ویژه که در راستای ایجاد شکاف میان کشورهای عربی و ایران تلاش می کند. هر گونه نزدیک شدن مصر به ایران با واکنش صهیونیست ها همراه خواهد بود.

اما مصر هم تلاش خواهد کرد که در سیاست خارجی خود مستقل عمل کند و از فشارهای خارجی در این زمینه بکاهد. روابط مصر و ایران از نوعی پیچیدگی برخوردار است و هر طرفی از ارزش این رابطه آگاه است. اما وجود موانع و چالش ها و اداره آن به نوعی که با منافع ملی طرفین در تضاد نباشد در این زمینه تأثیرگذار است. ایران و مصر به منافع سیاسی، ملی، اقتصادی و امنیتی در این زمینه می نگرند.

تهران و قاهره در مسیر همگرایی/ خشم آمریکا و هراس تل آویو

موضوعی که درباره روابط ایران و مصر می توان گفت این است که احتمال بهبود روابط اقتصادی بر روابط سیاسی سنگینی می کند و به ویژه اولویت مصری ها بحث موضوعات اقتصادی است. البته در حال حاضر مصری ها هنوز تصور دقیقی از منافع ندارند که در شرایط عادی سازی می تواند ایجاد شود.

آنچه به طور اختصار درباره روابط ایران و مصر می تواند گفت عبارتند از؛

-مانع تراشی آمریکا و رژیم صهیونیستی درباره هر تلاشی که برای نزدیکی میان ایران و مصر انجام می گیرد.

-ابهام در موضع مصری ها در قبال ایران و اینکه آنها رابطه اقتصادی و اصل منافع را انتخاب می کنند یا موضع سیاسی در قبال مسائل اتخاذ کنند.

-زمینه های نزدیکی روابط به ویژه در زمینه صنعت گردشگری و فرهنگی. وجود اماکن مقدس منسوبین به اهل بیت (ع) در مصر نقش مهمی در این زمینه دارد. تعامل میان دانشگاه و مراکز فرهنگی دو کشور می تواند نقش بسزایی در این زمینه ایفا کند.

-نزدیکی دیدگاه ها در برخی موضوعات منطقه ای از جمله سوریه.

-تفاوت دیدگاه طرفین درباره رژیم صهیونیستی به ویژه پیمان کمپ دیوید میان این رژیم و مصر.

-تلاش برای ایجاد راهبرد مشترک و حرکت دو کشور به سوی همگرایی بیشتر.

-مدیریت هدفمند رسانه ها و مطبوعات دو کشور برای کمک به همگرایی میان طرفین.

-وحدت تلاش ها در زمینه مبارزه با تروریسم.

قدر مسلم آن است که ژنرال عبدالفتاح السیسی باید از احتیاط بیش از حد دست بردارد و بر موانع پیش روی ارتقای روابط کشورش با ایران غلبه کند تا صفحه جدیدی در روابط دو کشور گشوده شود به ویژه که طرفین در بسیاری از زمینه ها دیدگاه نزدیک به هم دارند.

همگرایی میان کشورهای مهم منطقه از جمله ایران و مصر می تواند در حل بسیاری از مشکلات منطقه مؤثر واقع شود. طرفین باید در راستای رفع موانع موجود گام بردارند. همگرایی میان دو کشور می تواند ثمرات زیادی را برای ملت های مصر و ایران به دنبال داشته باشد و از همین رو باید مصر گام های جدی در زمینه ارتقای روابط بردارد.